

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19.10.1962, sp. zn. 9 Tz 25/62, ECLI:CZ:NS:1962:9.TZ.25.1962.1

Číslo: 7/1963

Právní věta: Pre spoľahlivé splnenie účelu tr. konania, ktoré má prispieť ako k náprave obžalovaného, tak aj k účinnej ochrane spoločnosti, je treba, zjednať na základe poznatkov o charaktere zažalovanej činnosti a o prítomnom stave obžalovaného tiež podklady pre rozhodnutie, či nie je treba uložiť u tohoto ochranné liečenie (§ 72 odst. 2 písm. a) tr. zák.). Takýto postup môže byť potrebný aj vtedy, keď je obžalovaný dočasne hospitalizovaný z dôvodov nezávislých na trestnom pokračovaní. Ustanovenie § 224 odst. 1 tr. por. ukladá súdu, aby prerušil tr. stíhanie, ak obvinený nie je pre duševnú chorobu, ktorá nastala až po spáchaní činu, schopný chápať zmysel tr. konania. Ak obžalovaný v čase, keď sa jeho vec má prejednať na hlavnom pojednávaní, je na liečení v psychiatrickej liečebni, je povinnosťou súdu presvedčiť sa o tom, v akom duševnom stave sa tento nachádza, aby mohol rozhodnúť, či vzhľadom na hospitalizáciu obžalovaného nenastal stav, ktorý by vyžadoval prerušenie tr. konania po dobu, pokiaľ tak Publi.tav potrvá.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 19.10.1962

Spisová značka: 9 Tz 25/62

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Duševní choroba, Obhajoba, Prerušení trestního stíhání, Ukládání trestu, Výchova ochranná

Předpisy: 86/1950 Sb. § 132

§ 134a 140/1961 Sb. § 72

§ 178

§ 202

§ 224

§ 245 141/1961 Sb. § 36

§ 258

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Uznesením krajského prokurátora v Banské Bystrici z 18. decembra 1961 bolo zastavené trestné stíhanie obžalovaného na základe posudku Psychiatrickej kliniky v Prahe z 28. novembra 1961, kde sa uvádza, že obvinený trpí paranoickým syndromom, na ktorú chorobu bol liečený v r. 1958 - 1960 trikrát. Podľa názoru v posudku vyslovenom obžalovaný dotyčne pôvodne stíhanej trestnej činnosti trpel takou duševnou chorobou, že nemohol pre túto rozpoznať, že jeho konanie je pre spoločnosť nebezpečné.

V tom istom znaleckom posudku sa podľa cit. uznesenia krajského prokurátora vyslovili znalci, že by obvinený bol zodpovedný za konanie súvisiace s jeho zámerným podvodným jednaním, spočívajúcim v predkladaní nepravdivých zpráav Štátnemu úradu dôchodkového zabezpečenia.

Dňa 20. decembra 1961 podal okresný prokurátor v Lipt. Mikuláši na obžalovaného obžalobu za trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 245 odst. 1 písm. c) tr. zák. z r. 1950 za to, že od mája 1960 do februára 1961 poberal neoprávnene odlučné, hoci na to nárok nemal. Vychádzal pritom okresný prokurátor zo záverov, ktoré nevylučovali trestnú zodpovednosť obžalovaného za tento čin.

Uznesením Okresného súdu v Lipt. Mikuláši sp. zn. 8 T 193/61 z 12. 2. 1962 bola obžaloba prijatá a určený termín hlavného pojednávania na 27. februára. K tomuto pojednávaniu sa obžalovaný nedostavil a miesto toho zaslal súdu obširné písomné vyjadrenie. V prílohe k tomuto podaniu, ktoré došlo Okresnému súdu v Lipt. Mikuláši 23. februára 1962, je pripojené lekárske potvrdenie, kde ÚNZ Hl. m. Prahy - fakultná nemocnica 22. februára 1962 uvádza, že obžalovaný bol prijatý 8. februára 1962 na liečenie na psychiatrickú kliniku. Napriek tejto skutočnosti okresný súd zadržal hlavné pojednávanie, a to bez účasti obžalovaného a beztoho, aby tohoto hájil obhájca. Rozsudkom tohoto súdu bol obžalovaný uznaný vinným v zmysle obžaloby a za trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve mu bol podľa § 245 odst. 1 tr. zák. 1950 uložený trest odňatia slobody v trvaní 8 mesiacov bezpodmienečne.

O odvolaní obžalovaného rozhodoval Krajský súd v Banskej Bystrici

11. apríla 1962 opäť v jeho neprítomnosti a uznesením toto zamietol.

Najvyšší súd ke sťažnosti pre porušenie zákona podanej predsedom Najvyššieho súdu uvedené uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici zrušil. Zrušil tiež rozsudok Okresného súdu v Lipt. Mikuláši a Okresnému súdu v Prahe-západ prikázal, aby o obžalobe okresného prokurátora v Lipt. Mikuláši znovu konal a rozhodol.

Z odôvodnenia:

Predseda Najvyššieho súdu v podanej sťažnosti pre porušenie zákona vytýkal konaniu pred okresným súdom, že nezaručilo splnenie účelu trestného konania a najmä, že v tomto konaní boli opomenuté závažné predpisy zaručujúce dôslednú obhajobu obžalovaného. Krajskému súdu sťažnosť pre porušenie zákona vytýka, že uvedené nedostatky v odvolacom konaní neodstránil.

Najvyšší súd preskúmal napadnuté uznesenie ako aj konanie tomuto predchádzajúce a zistil, že bol porušený zákon.

Ako z procesného materiálu vyplýva, obžalovaný trpí duševnou chorobou (paranoickým syndrómom); táto jeho duševná choroba mala za následok, že trestné stíhanie obžalovaného za závažný trestný čin špekulácie podľa § 134a odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák. z r. 1950 a za zneužitie ľudového družstva podľa § 132 tr. zák. z r. 1950 bolo zastavené. Súčasne na podklade toho istého znaleckého posudku, ktorý viedol k zastaveniu trestného stíhania obžalovaného v uvedených smeroch, bola na tohoto podaný obžaloba za trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 245 odst. 1 písm. c) tr. zák. 1950, pretože neoprávnené poberanie odlučného leží mimo okruh jeho paranoických bludov.

Po podaní obžaloby a pred hlavným pojednávaním došlo okresnému súdu už vyššie uvedené podanie obžalovaného, podľa ktorého tento 8. februára 1962 bol už po štvrtý raz liečený na psychiatrickej klinike.

Ako zo zápisnice o hlavnom pojednávaní vyplýva, okresný súd prejednával vec bez prítomnosti obžalovaného preto, lebo predvolanie bolo vykázané a obžalovaný svoju neprítomnosť ospravedlnil; obžalovaný nebol hájený ani obhájcom.

Podľa znaleckého posudku, na ktorý uznesenie krajského prokurátora z 18. decembra 1961 poukazuje, konštatuje sa o obvinenom, že „aj pri jednoduchom zamestnaní pod dohľadom možno predpokladať, že by jeho výkonnosť bola narušovaná chorobným sústredovaním na okruh bludných predstáv a v takomto zamestnaní by tiež neobstál“.

Ak v takejto situácii bol okresný súd vyrozumený, že obvinený je znovu v psychiatrickej liečebni, nemal dostatočné záruky, že konanie v neprítomnosti obžalovaného umožňuje vec spoľahlive rozhodnúť a účelu trestného konania dosiahnuť aj bez prítomnosti obžalovaného.

Predovšetkým nemal súd bezpečný podklad pre to, či u obžalovaného nenastala taká zmena v jeho zdravotnom stave, ktorá by – prípadne na čas – znemožňovala pre duševnú chorobu ďalšie pokračovanie vo veci. Ustanovenie § 224 odst. 1 tr. por. s poukazom na § 178 odst. 1 písm. c) tr. por. ukladá súdu prerušiť trestné stíhanie, ak obvinený nie je pre duševnú chorobu, ktorá nastala až po spáchaní činu, schopný chápať zmysel trestného konania. Pri charaktere choroby, ktorou – pravda – obžalovaný trpel už skôr, mohlo nastať také zhoršenie, ktoré mohlo mať v zápätí poruchu, akú majú na mysli cit. ustanovenia. Ak teda obžalovaný bol v kritickej dobe prijatý na liečenie do psychiatrickej liečebni, bolo povinnosťou súdu presvedčiť sa o tom, v akom duševnom stave sa tento nachádza v dobe, keď sa jeho vec má prejednávať na hlavnom pojednávaní, aby mohol rozhodovať vo vedomí, že napriek hospitalizácii obžalovaného nenastal stav, ktorý by vyžadoval prerušenie trestného konania po dobu, pokiaľ takýto stav potrvá.

Keď hlavné pojednávanie sa konalo bez zjednania podkladov o duševnom stave obžalovaného v dobe rozhodovania, nemal súd dostatočné podklady ani pre to, či takéto konanie splní účel trestného pokračovania.

K tomu treba uviesť, že rozhodovaním v predmetnej veci bol porušený zákon vo výslovnom ustanovení § 202 odst. 2 tr. por., ktorý umožňuje konať hlavné pojednávanie bez prítomnosti obžalovaného iba vtedy, ak súd má za to, že možno vec spoľahlive rozhodnúť a účelu trestného konania dosiahnuť aj bez tohoto. Pre takéto rozhodnutie nemal súd potrebné podklady.

Pre spoľahlivé rozhodnutie a splnenie účelu trestného konania, ktoré má príspeť ako k náprave obžalovaného, tak aj k účinnej ochrane spoločnosti, bolo treba v prejednávanom prípade najmä zjednať podklady na základe poznatkov o charaktere zažalovanej činnosti a o prítomnom stave obžalovaného, či nie je treba uložiť u tohoto ochranné liečenie podľa § 72 odst. 2 písm. a) tr. zák. Takýto postup môže byť potrebný aj vtedy, keď je obžalovaný dočasne hospitalizovaný z dôvodov nezávislých na trestnom konaní, pretože ukončenie hospitalizácie z tohoto titulu môže nastať skôr, než ukončenie ochranného liečenia uloženého v dôsledku toho, že obžalovaný spáchal trestný čin a že by obdobné trestné činy mohol páchať aj v budúcnosti.

Konečne je treba konaniu pred okresným súdom vytknúť, že k účinnej ochrane záujmov obžalovaného neustanovil tomuto obhájcu. Podľa § 36 odst. 2 tr. por. musí mať obvinený obhájcu, ak to považuje súd za nutné najmä preto, že vzhľadom na duševné vady obvineného má súd pochybnosti o jeho spôsobilosti náležite sa hájiť. Toto zákonné ustanovenie nepreneháva súdu na ľubovôli, kedy treba v takýchto prípadoch obhájcu ustanoviť. Je pravda, že obžalovaný v celom trestnom pokračovaní zahrnoval orgány činné v trestnom konaní podaniami. Tento jav je však typický práve pre paranoikov a keď už pôvodný znalecký posudok upozorňuje na to, že obžalovaný môže aj pri jednoduchom zamestnaní sklzávať na okruh bludných predstáv, musel z toho súd odvodiť, že v danom prípade je obhajoba obžalovaného nutná, pretože obhajoba prevedená paranoikom iba v

prípravnom konaní a bez obhájcu, nemôže postačiť súdu pre spravodlivé a presvedčivé rozhodnutie.

Je teda nesporné, že v danom prípade súd musel ustanoviť obžalovanému obhájcu.

Všetky tieto nedostatky konania pred okresným súdom mohol krajský súd napraviť. Ak tak neučinil, porušil zákon v ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. por., pretože v uvedených pochybeniach okresného súdu treba vidieť podstatné vady konania, ktoré rozsudku predchádzalo, najmä preto, lebo neboli plne zabezpečené práva obhajoby.

Z uvedených dôvodov bolo potrebné napadnuté uznesenie zrušiť a zrušiť aj jemu predchádzajúci rozsudok okresného súdu ako aj na uznesenie krajského súdu nadväzujúce úkony. Pritom Najvyšší súd pokladá za potrebné prikázať vec na konanie Okresnému súdu v Prahe-západ, kde je trvalé bydlisko obžalovaného. Tento súd má najlepšie podmienky pre to, aby rozhodol na základe plnej znalosti o duševnom stavu obžalovaného tak, aby toto rozhodnutie odpovedalo všetkým vyššie uvedeným zákonným hľadiskám. Pri tom bude v záujmu spoločnosti i v záujmu optimálnej liečby obžalovaného, ak súd poznatky prejednávaného prípadu dá k dispozícii i zdravotnému ústavu, ktorý obžalovaného eviduje a ošetruje, a to aj vtedy, ak by sa došlo k záveru, že ochranná liečba nie je nutná.